

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

Бойчук Микола Андрійович

УДК 321.01:316.462

**ВЛАДА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО:
МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ**

23.00.01 – теорія та історія політичної науки

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі соціології, управління та євроінтеграції Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філософських наук, професор,
Бех Володимир Павлович,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
перший проректор.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор,
Рудич Фелікс Михайлович,
Інститут політичних і етнонаціональних
досліджень ім. І.Ф.Кураса,
завідувач відділу теоретичних і прикладних
проблем політології;

кандидат політичних наук, доцент,

Остапенко Марина Анатоліївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
доцент кафедри політичних наук

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра політології, Кабінет Міністрів України, м. Київ

Захист відбудеться “_25_” _____ травня _____ 2007 року о _16⁰⁰_____ на
засіданні спеціалізованої вченої ради К.26.053.12 в Національному педагогічному університеті
імені М.П.Драгоманова, 01601, Київ, вул. Пирогова, 9

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9

Автореферат розісланий “_12_” _____ квітня _____ 2007 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В.Крохмаль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Цілісний дискурс становлення громадянського суспільства, безумовно, є нагальною політологічною проблемою, особливо у такому її вимірі, як правові відносини між громадянським суспільством та державою. Ця суперечність завжди була однією з головних загальнолюдських проблем незалежно від того, чи втілювалася вона в матеріалістичну або ідеалістичну форми, надавався їй класовий або позакласовий характер. Держава стереотипно розглядалась як суб'єкт влади, а суспільство – як об'єкт владних впливів з боку держави. Оскільки здебільшого проблему розподілу влади між державою і громадянським суспільством дослідники делікатно обходили мовчанням, то онтологічні, самоорганізаційні, управлінські засади останнього не аналізувались. Увага акцентувалась головним чином на тому, щоб Левіафан не надто “тиснув” на суспільство, а давав змогу йому певним чином розвиватись, як правило, за лінійною парадигмою, у правовому просторі держави. Проте, громадянське суспільство є нелінійним соціальним утворенням і претендує на володарювання певним обсягом прав і свобод, а також повинне мати “свій” сегмент правового поля. Про це свідчать соціальні революції в світі. Цей аспект суспільно-політичного розвитку потребує окремого аналізу, оскільки є потенційно конфліктогенним.

Ступінь наукової розробки проблеми формування громадянського суспільства засобами влади є низьким. На увагу, в межах концептуалізації означеного в роботі механізму взаємодії, заслуговують три складові політологічного проекту, а саме: держава, влада і громадянське суспільство.

Дослідниками охоплене широке коло питань, які стосуються розробки загальної теорії влади: 1) становлення і розвитку вчень про владу (В. Альохін, І. Ісаєв, Б. Краснов та ін.); 2) природи, основних властивостей, функцій влади, її засобів і методів (Л. Байрачна, К. Гаджиєв, О. Ледеяєва, В. Муляр та ін.); 3) визначення поняття влади, розкриття його змісту (В. Воронкова, А. Корольов, С. Телешун, та ін.); 4) системи і структури влади (І. Кравченко, В. Халіпов та ін.); 5) характеристики окремих видів і форм влади (В. Бех, В. Усачьов та ін.); 6) взаємообумовленості влади і культури (Є. Бистрицький, Р. Зимовець та ін.); 7) відповідальності влади (М. Краснов, А. Черниш та ін.); 8) процесу легітимації влади (Т. Алексєєва, С. Рябов, та ін.); 9) соціально-психологічних, ідейно-свідомих складових механізму влади (В. Крамник, Е. Шестопап та ін.); 10) практичних аспектів реалізації влади (В. Бебик, В. Князєв, Г. Почепцов та ін.).

Формування громадянського суспільства та влади розглядалися науковою думкою як дві відносно самостійні проблеми суспільного розвитку. Кратологічне знання, основи якого почали формувати ще вчені Стародавнього світу, починаючи з другої половини ХХ ст., перетворилося на великий обсяг кратологічної літератури, який у країнах західного світу став різко зростати, почалося суперництво класичної (“індивідуально-групової”) парадигми влади (М. Вебер та ін.), згідно з якою у владних відносинах отримують свою реалізацію індивідуально-групові інтереси суб'єкта даних відносин, і

некласичної (“суспільної” - Т. Парсонс та ін.), згідно з якою влада реалізує суспільний інтерес.

У вітчизняній літературі також накопичений досвід вивчення влади. Перші монографії М. Байтіна і М. Кейзерова; пізніші роботи Т. Алексєєвої, Ю. Батуріна, І. Кравченко, О. Лузана, Б. Макарова, В. Подороги, В. Усачова, Г. Філіппова; дисертації (О. Черниш, С. Рябов, О. Ледеяєва, Л. Байрачна, І. Васильєва, Е. Суліма, В. Дехтяр, Р. Зимовець, Н. Діденко, О. Краснокутський), а також репрезентовані монографії, що містять елементи соціально-філософського аналізу влади, словники з кратологічної тематики (В. Андрущенко, С. Рябов, В. Халіпов), численні наукові статті в періодичних виданнях, що стосуються проблеми влади.

Більш ґрунтовно у сучасній науковій літературі представлене громадянське суспільство, перші ідеї про яке були висловлені, як відомо, Платоном, Аристотелем, Цицероном, римськими правниками. Подальший розвиток протогромадянського світогляду був пов’язаний з добою Середньовіччя, Відродження, найяскравіше репрезентується філософією Ніколо Макіавеллі. Але справжній спалах концептуальної уваги до громадянського суспільства спостерігається у Новий час. Д. Юм, А. Фергюсон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж. Руссо, А. Токвіль, Ш. Монтеск’є, Г. Гегель – перші дослідники громадянського суспільства. К. Маркс трактує історію громадянського суспільства як процес вивільнення суспільних індивідів з лабет всеохоплюючої держави. Генезис його висвітлюється в працях М. Вебера. Питання гармонізації стосунків між суспільством і державою вирішуються в працях К. Аллена, А. Арато, Ф. Броделя, Р. Броуна, Ю. Габермаса, Жака Ле Гофа, М. Маркуса, К. Поппера та ін.

В політологічній літературі країн соціалістичного табору проблеми громадянського суспільства почали з’являтися з 80-х рр. ХХ ст. у вигляді критики тоталітарного суспільства, культивувавши ідеї “соціалістичного громадянського суспільства” та “соціалістичної правової держави”. Але вже на початку 90-х рр. ХХ ст. постає усвідомлення загальнолюдської вартості понять громадянського суспільства і його органічної сполучуваності з демократією. До подібної позиції схиляються Л. Баткін, М. Вихляєва, А. Галкін, М. Ільїн, І. Кравченко, Ю. Красін, В. Львович, Б. Славний, І. Шанський та ін.

Вагомий внесок в обґрунтування проблем дослідження громадянського суспільства зробили В. Барков, В. Бех, А. Дергачов, В. Ільїн, Б. Замбровський, А. Карась, В. Костицький, Б. Кухта, М. Лукашевич, М. Михальченко, М. Мокляк, І. Пасько, Я. Пасько, В. Полохало, Р. Рябов, П. Рябчук, А. Слюсаренко, М. Томенко, М. Ткаченко, І. Хмелько, В. Шамрай, Л. Шкляр, В. Шинкарук, Г. Щедрова та ін.

Отже, сучасна філософсько-політологічна думка ще не встановила між “владою” і “громадянським суспільством” технологічний зв’язок у достатньому обсязі. Крім цього, залишаються нерозв’язаними питання, пов’язані з обґрунтуванням єдиної парадигми влади, яка була б здатна піднятися над полярністю класичної і некласичної парадигм осмислення даного явища, подолати протиріччя між концепціями “влади над” і “влади для”, маючи інституціональний характер, вона рівною мірою належить державі і громадянському суспільству.

Проблемна ситуація полягає у тому, що в культурно-історичному і політологічному вимірах існує суперечливе уявлення про місце та роль влади у формуванні громадянського суспільства, оскільки доведено, що влада належить, з одного боку, державі, а з іншого – нібито належить і громадянському суспільству, яке разом з державою створюють єдиний правовий простір і тому мають бути рівноправними учасниками владних відносин у межах соціального організму країни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дисертаційне дослідження є складовою частиною в розробці наукової проблеми „Саморегуляція соціального організму країни” (держреєстрація № 2201020), що виконується в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова на замовлення Міністерства освіти і науки України і відповідно планів науково-дослідної роботи кафедри соціології, управління та євроінтеграції НПУ імені М.П.Драгоманова. Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол № 6 від 25 грудня 2003 року).

Об'єкт дослідження – соціальний організм країни як цілісність, у якій шляхом діалектичної взаємодії інтегруються носії влади: держава і громадянське суспільство.

Предмет дослідження – влада як соціальний інститут формування громадянського суспільства.

Метою дослідження є системний аналіз використання влади як інструменту впливу на формування та розвиток громадянського суспільства.

Для досягнення поставленої мети у дисертації визначені такі **завдання**:

- уточнити поняття “формування громадянського суспільства”;
- здійснити історичний екскурс у проблему використання влади в якості засобу розбудови родового життя людини;
- визначити принципи, методи та категоріальний апарат дослідження;
- розкрити природу, генезис, сутність, зміст, форми і види влади як елементу соціального буття людини;
- висвітлити самоорганізуючий характер громадянського суспільства;
- з'ясувати механізм впливу державної влади на становлення громадянського суспільства в структурі соціального організму країни;
- проаналізувати діалектику організації та самоорганізації в формуванні громадянського суспільства;
- розробити пропозиції щодо використання влади в якості засобу оптимізації розвитку соціального організму України.

Мета і завдання дослідження обумовили і контури **теоретико-методологічних основ дисертаційної роботи**, в основу яких покладені принципи матеріалістичної діалектики, які, відображаючи об'єктивні моменти розвитку світу у всій його різноманітності, орієнтують і направляють наукове пізнання, в тому числі і осмислення влади, на пошук істини. Крім цього, в дисертаційній роботі

використані методологічні принципи, які визначають соціально-філософську специфіку дослідження феномену влади, а саме: принципи історизму, соціального детермінізму, комплексності, діалектичної єдності соціальної теорії і соціальної практики, об'єктивності, системності, цілісності, розвитку, загального зв'язку, причинності, а також загальнонаукові методи, зокрема, узагальнення, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання тощо, застосування яких дозволило розглянути феномен влади в контексті історичного розвитку всього людства, визначити його функціональну роль у надскладній соціальній системі (громадянському суспільстві), виявити основну закономірність влади, детермінанти оптимізації владних відносин у сучасному соціумі, зокрема в Україні. За їх допомогою у роботі також проаналізовані питання, пов'язані із генезисом розвитку кратологічної думки і особливостями розвитку владних відносин на різних етапах формування громадянського суспільства, досліджено феномен влади як морфогенного чинника у громадянському суспільстві, виявлені і вивчені детермінанти оптимізації розвитку феномену влади, владних відносин у сучасній Україні.

Пізнання процесу формування та взаємодії елементів проблемної ситуації досягається у вимірі постмодерністської культурологічної парадигми, що характеризується, як відомо, переходом від монізму, фундаменталізму, елементаризму, редукціонізму, лінійності й динамічності до інтегратизму, холізму, поліфункціональності, лінійності, додатковості, нестационарності та синергетизму.

Завдяки вищенаведеному методологічному інструментарію відкриваються перспективи використання в дослідженні різних за світоглядною орієнтацією праць вітчизняних і зарубіжних фахівців з філософії, історії філософії, соціальної філософії, політології, культурології, права, державотворення, соціальної роботи, психології, етики, історії культури і громадянського суспільства та ін. Тож, емпіричною основою концептуальних узагальнень став широкий масив результатів наукових досліджень залучених з інших галузей знань – історії, політології, культурології, соціальної психології та правознавства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації зроблена спроба створення цілісної теоретичної концепції механізму взаємодії влади і громадянського суспільства. Зокрема, зосереджена увага на висвітленні таких положень, які виносяться на захист:

- вперше у вітчизняній науковій думці поставлена й досліджена проблема взаємозалежності та взаємодії громадянського суспільства як продукту природного походження та влади, що тисне на нього, з одного боку, у формі чинника самоорганізаційного процесу, а з іншого – у формі державного управління, тобто цілераціональної діяльності державних службовців. Виявлені рівні їх взаємозв'язку: генетичний, онтологічний, морфологічний, функціональний, саморегулятивний, топологічний та технологічний;

- поглиблено знання про владу, як соціальний інститут, який має семантичну природу і не належить одноосібно ні громадянському суспільству, ні державі. Він суб'єктивований в організаційній свідомості людини і об'єктивований у системах органів державної і недержавної влади. Сутність його полягає у відносинах “командування – підкорення”, зміст подається як специфічна комунікативна

діяльність, що має багато форм, видів та різновидів влади, які забезпечують у соціальному організмі країни каталітичну функцію; поглиблено уявлення про онтологічну основу даного соціального інституту, яка пов'язана з існуванням смислогенезу як геологічного процесу, що забезпечує існування даного явища на мікро-, макро- і мегарівнях, обумовлює його можливість здійснювати тиск одночасно на підсвідомість, свідомість і надсвідомість людини;

- дістало подальшого розвитку пізнання громадянського суспільства як специфічного сегмента соціального простору, в якому самовідтворюється родове життя людини. Громадянське суспільство має свою елементну базу і свій алгоритм формування, сутність якого розгортається по лінії: людина – сім'я – корпорація – прошарки – національна еліта. Доведено, що у площині громадянського суспільства влада діє як чинник у ході його самоорганізації і як інструмент управління в процесі організації родового життя з боку держави;

- отримало подальший розвиток питання про взаємозв'язок та взаємодію громадянського суспільства та держави, що має більш тісний зв'язок з інститутом влади, оскільки відстоює загальний інтерес населення країни, має політичну спрямованість і обслуговується висококваліфікованим корпусом державних службовців. Крім того, встановлено, що вищеназвані явища є протилежностями у складі соціального організму країни і співвідносяться між собою як інгредієнти, тобто інтегруються в органічне ціле саме завдяки атрибутивним властивостям влади. Обґрунтовано механізм їх взаємодії, що є інтегративним за природою та реверсивним за напрямом дії, має у морфологічному вимірі нормативно-ціннісне наповнення і багатоманіття функціонального прояву. Завдяки наявності у громадянському суспільстві органу саморегуляції - системі самоврядування – воно здатне не тільки зменшувати ентропію родового процесу, а й утворювати разом з державою, контур саморегуляції соціального організму країни, у якому вони обслуговують одне одного на засадах зворотного зв'язку;

- дістала подальший розвиток ідея багатофункціональності особистості людини, яка виступає агентом взаємозалежності та опосередкування взаємодії громадянського суспільства та влади на основі розвиненої організаційної свідомості, у формування якої є прямий сенс вкладати соціальні інвестиції, що ведуть до заощадження та накопичування соціального капіталу. Суть такого виду накопичення полягає у зростанні самостійності громадян країни, зміцненні довіри між ними, а також збільшенні обсягу ресурсів соціального призначення, якими вони володіють, наприклад, відчуття соціальної справедливості, солідарності, оптимістичний настрій, емоційний підйом, психологічний дух народу тощо;

- дістала подальший розвиток ідея безпосередньої залежності між формуванням громадянського суспільства, інститутом влади та державотворенням, завдяки технологічній стиковці цих елементів між собою. Інститут влади у громадянському суспільстві забезпечує горизонтальні зв'язки, які функціонують на основі угод між суб'єктами ринкових відносин, а у площині держави – вертикальні зв'язки, що утворюють так звану "вертикаль влади". Розбудова родового життя людини без участі держави можлива, що підтверджується першоначальним етапом саморозгортання соціального організму країни, але в

умовах значної інтенсифікації науково-технічного прогресу стає малоефективною;

- виявлено, що провідним фактором формування громадянського суспільства засобами влади в Україні є сьогодні архетипна саморегуляція, оскільки нормативний рівень (держава) ще тільки формується, одночасно розвиток громадянського суспільства обтяжений, з одного боку, негромадянським суспільством, що має потужну неформальну владу, а з іншого, - захоплений глобалізацією, що втягує його у принципово інший алгоритм еволюції соціального світу, в якому визначальну роль має зіграти цілеспрямована політика держави.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що засобами дедуктивного аналізу доведено, що влада - потужний соціальний інститут є найефективнішим засобом формування не тільки громадянського суспільства, але й цементує і забезпечує сталість соціального організму країни.

Теоретично обґрунтовані природа, сутність, зміст, форми та різновиди існування влади, її функціонування у формі чинника, що організує процес самоорганізації соціального тіла громадянського суспільства і обумовлює параметри його функціонування, а також існування її в якості інструменту управління процесом організації родового життя людей.

У роботі висвітлено, що політика держави є могутнім механізмом зворотного впливу її на формування громадянського суспільства, а одночасно й потужним засобом укріплення онтологічної основи державотворення на засадах зворотного зв'язку. Загострена увага на потенційно негативних наслідках реалізації Закону "Про Кабінет Міністрів України", що прийнятий Верховною радою України у кінці 2006 року для становлення влади громадянського суспільства.

Окремим позитивним теоретичним здобутком роботи є доведення плідності евристичної моделі системи саморегуляції соціального процесу, завдяки якій автору вдалося здобути достатньо аргументованих доказів реального ефекту реалізації українським громадянським суспільством права на владу і міру її впливу на поведінку даної соціальної системи, незважаючи на суперечливість і неефективність державної політики, помаранчеву революцію і високу міру ентропії, яку вона набула у зв'язку з результатами президентських виборів 2004 року, парламентськими 2006 року, перехопленням керма влади так званою широкою коаліцією.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його висновки мають цінність для розуміння аналізу сучасних соціальних процесів та напрямів і шляхів забезпечення сталості саморозгортання соціального організму будь-якої країни. Напрацьовані матеріали можуть бути використані в державних проєктах розбудови громадянського суспільства і становлення системи місцевого самоврядування в Україні та інших програмах реконструкції політичної системи, забезпечення реалізації прав людини, розробки Стратегії політичного і адміністративно-територіального розвитку українського суспільства.

Ідеї дослідження можуть служити ідеологічними настановами та методологічною основою для розробки політико-економічних, соціологічних, політологічних, етичних та організаційно-правових

досліджень процесів життєдіяльності соціального організму країни або його підсистем, використовуватися державними службовцями, філософами, економістами, правознавцями, соціальними працівниками, соціологами, політологами, культурологами.

Результати дослідження можуть бути використані у процесі викладання дисциплін і курсів з політології, соціальної філософії, державного управління, а також служити імперативами у висвітленні сучасних проблем розбудови громадянського суспільства та його окремих сегментів, державотворення, менеджменту, політичного маркетингу, соціального захисту населення, боротьби з бюрократизацією та корупцією та ін.

Особистий внесок здобувача в одержанні наукових результатів полягає у розробці цілісної концепції та теоретичному обґрунтуванні основних ідей і положень досліджуваної проблеми; визначенні сутності, змісту й механізмів взаємодії влади і громадянського суспільства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження доповідалися і обговорювалися на засіданні кафедри соціології, управління та євроінтеграції Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, на ряді науково-практичних конференцій, а саме: Міжнародній науковій конференції „Проблеми розвитку відносин між Україною і Польщею: політологічний аналіз (Київ, 2002); Перших міжнародних ”Драгоманівських читаннях” (Київ, 2003); Всеукраїнській науковій конференції „Всеукраїнські юридичні читання молодих вчених” (Київ, 2004); Всеукраїнській науковій конференції „Другі юридичні читання” (Київ, 2005); Міжнародній науково-теоретичній конференції „Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі” (Київ, 2006); Другі Міжнародні драгоманівські читання (Київ, 2006).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 8 робіт, з них 4 статті у фахових виданнях ВАК України.

Структура і обсяг роботи. Обрана послідовність подання матеріалу зумовлена внутрішньою логікою концепції дисертації. Відповідно до мети та завдань дослідження дисертаційна робота складається із вступу, двох розділів (які поділяються на підрозділи), висновків та списку використаної літератури (235 позицій). Обсяг роботи - 222 сторінки, основна частина дисертації – 199 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У “**Вступі**” обґрунтована актуальність теми, розкритий стан наукової розробки проблеми, визначені теоретико-методологічні основи роботи, сформульовані проблемна ситуація, мета і завдання дослідження.

У першому розділі “**ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ’ЯЗКУ ВЛАДИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**” досліджується головне поняття роботи, висвітлюються наукові підходи, які існують, до аналізу явища “влада”, подається

авторська методологічна парадигма пошукової роботи.

У підрозділі 1.1. **“Співвідношення влади і громадянського суспільства як філософсько-політологічна проблема”** автор обґрунтовує проблемне поле теоретичного пошуку.

На практиці дійсно існує проблема гармонізації співіснування, з одного боку, держави зі своїми атрибутами, а саме: державною владою, формальним правом, державною політикою, державним управлінням, а з іншого - громадянського суспільства зі своїми властивостями: владою суверена, природнім правом, свободою, демократією, соціальним контролем. Зрозуміло, що теоретично вони повинні досліджуватись і використовуватись як елементи органічного самовідтворення соціальної системи – соціального організму країни, в дискурсі якого їх дія залежить одна від одного і тому є межа, виходячи за яку, вони починають протидіяти одна одному. Відтворити механізм цієї взаємодії – означає визначити параметри або межу, порушувати яку неприпустимо.

Виходячи з цього, автор з методологічного кута зору аналізує формування громадянського суспільства як мінімум, у **трьох вимірах**, а саме: **процесуальному**, тобто потребує уточнення сам цей термін, його зміст і етапи саморозгортання; **соціальному**, оскільки немає сталого погляду на рушійні сили цієї соціальної системи та їх потреби, **політологічному** – проявляється у суб'єктах або носіях влади і формах функціонування влади у специфічному сегменті простору соціального цілого.

Автор доводить, що в ході формування громадянського суспільства дійсно існує проблема досягнення необхідного балансу між державою та механізмами її впливу на нього, з одного боку, та громадянським суспільством і його механізмами саморозвитку і соціального контролю – з другого. Такий баланс є необхідним для побудови демократичної, правової, соціально орієнтованої держави, оскільки дає змогу уникнути двох неприпустимих станів у розвитку країни – зведення до мінімуму або громадських свобод, або впливу держави.

Соціальний аспект проблемності полягає в тому, що немає узгодженого погляду на джерело формування громадянського суспільства, а політологічний - в тому, що треба визначитися з функціями держави у даному процесі. Влада як відносно самостійний соціальний інститут не аналізується у наукових працях. Вона розглядається як атрибут держави. Цим самим вона штучно втрачає самостійне існування і спотворюються її функції у соціальному організмі країни. Теоретична незавершеність проблеми співвідношення громадянського суспільства і влади полягає в тому, що відсутня модель, що має характеризувати етапність та результати їх взаємодії.

У підрозділі 1.2. **“Суперечливість підходів до висвітлення влади і громадянського суспільства”** автор доводить, що присутність влади у бутті завжди була в центрі уваги філософської та політико-правової думки. Більше того, вона постійно була і є предметом прискіпливої теоретичної роботи і гострої практичної боротьби. Аналіз літератури показав, що поняття влади, яке довгий час домінувало в англо-американській політичній теорії, надто широке й

туманне, щоб слугувати у якості строго визначеного базового поняття. Воно не охоплює множину засобів і цілей влади, не віддзеркалює повною мірою різних її носіїв і різновиду самої влади. Суперечність підходів у цій сфері полягає в тому, що, з одного боку, фіксується порожнеча і невизначеність влади, а з іншого, – стверджується її незамінність при кваліфікованому використанні. І, що найгірше, ці дві хвилі не перетинаються. На практиці це веде до неспівставимості владних процесів, які відбуваються в реальності з теоретичними моделями, що фіксує філософсько-політологічна думка.

Ретроспективний аналіз основних підходів до вивчення влади і громадянського суспільства довів, що: 1) складність суспільства, поглиблення демократії, створення нових засобів соціальної організації, що ґрунтується на розподілі влади і її горизонтальній комунікації, потребують нового, більш розвинутого погляду на юридичну систему, як ефективного захисника громадянина і громадянського суспільства; 2) взаємозв'язок між суб'єктом влади – державою – і об'єктом – громадянським суспільством – обумовив формування трьох основних провідних тенденцій розвитку владних відносин в історії людства: а) активізацію легітимних односторонніх дій держави на громадянське суспільство і нелегітимної зворотної дії громадянського суспільства на державу (епоха Стародавнього світу, Середньовіччя і Відродження); б) активізацію легітимної взаємодії між державою і громадянським суспільством – (епоха Нового і Новітнього часу); в) спонтанну активізацію громадянського суспільства у порівнянні з діяльністю державних інституцій в умовах глобалізації соціального світу; 3) початок ХХІ ст. – це початок принципово нового етапу у протистоянні держави і громадянського суспільства, у якому останнє стає провідним елементом у структурі соціального організму уже не окремої країни, а цілої низки країн-учасниць Європейського Союзу; 4) до життя викликаються принципи демократії, полікультурності, толерантності, соціальної терпимості і справедливості; 5) сучасні, принаймні європейські, держави набувають принципово нових атрибутивних характеристик, наприклад, соціальності, і ця ознака стає настільки важливою, що, з одного боку, потрапляє у тексти Конституцій країн, де співіснує поруч з такими ознаками, як демократичність і правовими, а з іншого, – загальні її риси покладено у зміст Європейської соціальної Хартії, Європейського кодексу соціального забезпечення, загальної декларації прав людини, міжнародних трудових норм і рекомендацій, концептуальних основ гідної праці відповідно до Конвенцій та Декларацій Міжнародної організації праці; 6) незважаючи на тривалість існування влади, владних відносин, їх носіїв та факторів формування і умов реалізації, залишається відкритим питання про генезис інституту влади, природу, сутність, зміст, види, нарешті, морфологічні характеристики та функціональні можливості.

Підрозділ 1.3. **“Принципи, методи та категоріальний апарат дослідження”** присвячено формуванню когнітивного механізму вивчення влади.

Оскільки формування громадянського суспільства та саморозгортання влади ґрунтується на

потребах людини, то ці обидва явища, та їх взаємодія, повинні аналізуватися на основі законів синергетики та діалектики, а їх принципи автор розглядає як механізм практичного застосування перших до соціально-політичної дійсності. Для пояснення походження і природи влади автор звертається до законів синергетики, що є відправною точкою появи принципово нових образів та уявлень у науці. На етапі сталого функціонування та еволюційного розвитку стало працюють закони діалектики, і в першу чергу, такі як принципи всезагального зв'язку, розвитку, субстанції, суперечливості, єдності теорії і практики, цілісності, дуалізму, синархії та ін., що висвітлюють генетичний, морфологічний, функціональний, історичний, топологічний, управлінський та інші види зв'язку між протилежностями даної суперечності. Одночасно автор обережно ставиться до принципу постмодернізму, через його свідомо мозаїчний та еkleктичний перебір фрагментів і цінностей культурного досвіду попередніх епох і багатомірної сучасної реальності. Руйнівну функцію щодо свідомості особистості сьогодні виконує глобалізація, що визнається новою формою влади. Вона “розмиває” свідомість пересічного громадянина, руйнує його позитивне ставлення до національної держави, штовхає до визнання принципу космополітизму та формує потужне геоєвропейське мислення.

До провідних засобів дослідження соціальних систем застосовані такі когнітивні інструменти як системний, структурно-функціональний, дедуктивний методи. Завдяки домінантам сучасної системної методології у поле зору потрапляють не стільки самі ці одиниці аналізу, скільки їх властивості, наприклад, взаємозв'язок, ієрархічність структури, цілісність, самовідтворення або аутопоезис, нелінійність, потенціальність, критичний стан та критична поведінка та ін. У ході з'ясування типу зв'язків, при формалізації алгоритму взаємодії громадянського суспільства як цілого та влади як соціального інституту використовується структурно-функціональний, феноменологічний та інші методи. Для реалізації мети дослідження автор обирає метод сходження від абстрактного до конкретного, що дозволяє теоретично відтворити саморух громадянського суспільства та системи влади від протилежностей, що складають суперечність до їхньої totoжності в самій дійсності.

Другий розділ “ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЛАДИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА” висвітлює питання, природи, сутності, змісту, форм, різновидів, морфології, функціонування влади як соціального інституту.

У підрозділі 2.1. **“Філософсько-політологічний аналіз соціального інституту влади”** автор подає генезис, природу, сутність, зміст, форми, види і різновиди влади. Доведено, що влада має духовну (семантичну) природу, онтологічно відтворену у смислах. Сутність влади подається як вираження самоупорядкування внутрішнього змісту, що виявляє себе в єдності всіх багатоманітних і суперечливих форм його буття або як відносини командування та підкорення. Зміст влади подано як систему узгоджених комунікацій, що розкривається як сукупність процесів упорядкування взаємодії людей, які відбуваються шляхом локалізації у просторі та циклізації у часі. Крім того, автор обґрунтовує існування

специфічної цілераціональної діяльності людей з упорядкування взаємовідносин між ними – саморегуляції, яка має дві складові: перша пов'язана зі словом “само” - відбувається за законами синергетики і людині не підкоряється; друга – пов'язана з “регуляцією” і тому може цілераціонально відтворюватися державними службовцями. Виділено чотири атрибутивні риси влади, а саме: воля суб'єкта влади; мета влади; підкорююча сила і соціальна відповідальність. Незважаючи на існуюче різноманіття підвидів, форм та інших класифікацій влади, автор визначається з її основними, з точки зору досягнення мети дослідження, видами влади, а саме: державна і недержавна, а також з її видами, що співпадають з основними сферами суспільства, а саме: економічною, соціальною, політичною та ідеологічною, оскільки існування як громадянського суспільства, так і держави базується саме на них. Подається характеристика основних, виходячи з мети дослідження, форм існування влади: автократія (авторитаризм), демократія, охлократія, технократія, олігархія, бюрократизація, ноократія, що важливо для прагматичного аналізу функціонування влади в межах простору соціального організму України.

Визнання легітимності існування каталітичної функції у влади є теоретично завершеним доведенням необхідності і можливості визнання влади в якості параметру управління у процесі становлення громадянського суспільства. Доведено, що вона дійсно є соціальним інститутом, оскільки має нормативно–ціннісну основу, існує у вигляді смислового поля незалежно від суб'єктивного фактору.

У підрозділі 2.2. **“Недержавна влада як чинник самоорганізації громадянського суспільства”** подається алгоритм функціонування влади у горизонті громадянського суспільства як системного чинника, тобто такої узагальнюючої сили, що охоплює всю множину підпроцесів родового життя людини. Виходячи з цього громадянське суспільство є атрактивною структурою, що є саме тією завершеною формою, у яку виливається процес упорядкування у таких системах. По-іншому, це форма подолання хаосу у встановленні самоорганізаційного порядку в громадянському суспільстві. Для того щоб ефективно вирішити когнітивними засобами питання про алгоритм формування громадянського суспільства, який розглядається через призму інституту влади, автор подає його евристичну модель, елементи та структуру, що складається з двох інгредієнтів: суб'єктивного носія системи потреб – людини, з одного боку, а з іншого – суб'єкт індивідуальний чи колективний, що має задовольнити цю систему потреб, для чого останній має певну сукупність інструментарію та технологій. Соціальний інститут влади саме є таким інструментарієм у руках громадянського суспільства та держави. Становлення громадянського суспільства починається з індивіда, який набуває рис соціальності і створює сім'ю, далі для обслуговування потреб себе й родини винаходить корпорацію. Громадянське суспільство характеризується як середовище, у якому громадянин має максимум свободи, завдяки якій він вільно вибирає не тільки місце проживання, але й рід занять, якими задовольняє свої особисті потреби.

На думку автора, громадянське суспільство поставляє у соціальний організм країни комплекс взаємоузгоджених дій або функцій, а саме: 1) творення та відтворення життя людини;

2) соціалізація і ресоціалізація особистості людини; 3) самоорганізація життя громади, у тому числі й самоуправління; 4) породження держави, або морфогенетична функція; 5) здійснення соціального контролю за діяльністю держави щодо умов та механізмів відтворення родового життя людей. У ході логічного аналізу автор реконструював поняття „громадянське суспільство” від історичних спогадів та порівнянь і теоретично довів, що, громадянське суспільство як явище другої природи має діяльнісну основу, сутність якого полягає у творенні і відтворенні сутнісних сил особистості, а зміст якого розгортається як система взаємоузгоджених процесів задоволення потреб людини, громади, населення на засадах раціональних форм поведінки суб’єкта. Громадянське суспільство, **сутністю** якого є забезпечення родового життя людини, проходить, як мінімум, чотири етапи. Алгоритм формування полягає у поетапному відтворенні потреб: людини – родини – трудового колективу – верств, специфічних груп (середнього класу) – населення країни – політичної еліти. При цьому сутність механізму становлення громадянського суспільства засобами недержавної влади полягає у саморегуляції всієї сукупності економічних, соціальних, організаційних та ідеологічних відносин. Громадянське суспільство належить до архетипного рівня саморегуляції, якому притаманне складання перших соціальних утворень — родів, племен, общин та формування соціальних інститутів — вождів племен, рад старійшин, які посідали в цей час провідні позиції у спільнотах. Доведено, що дія інструментів недержавної влади відбувається у горизонтальній площині і головними тут є відносини “суб’єкт – суб’єкт”, а регуляції підпадає вся сукупність процесів, що складають родове життя людини. Недержавна влада має свою морфологію, що формалізувалась у вигляді системи місцевого самоврядування. Недержавний сектор влади має можливість шляхом розвитку системи місцевого самоврядування перебирати на себе владні функції держави, а громадянське суспільство може розвиватись до планетарного масштабу.

У підрозділі 2.3. **“Державна влада як чинник становлення громадянського суспільства у структурі соціального організму країни”** подано аналіз держави як суб’єкта, який найближче знаходиться до інституту влади, визначено його місце і роль у формуванні громадянського суспільства. Держава, у ході оволодіння та застосування влади, набула декілька унікальних функцій, що її конституювали у соціальному часі і просторі. Сьогодні вона відчуває себе монополістом у царині використання влади і тому суттєво гальмує суспільний розвиток. Громадянське суспільство з цим не погоджується і реагує на цей монопольний тиск соціальними катаклізмами або переворотами та революціями. Тому державна влада у будь-якій країні постійно реформується. Специфічні функції держави, що виникли завдяки опануванню нею даного медійного коду, роблять її такою потужною, що інколи вона виглядає насильницькою і непривабливою фігурою у горизонті громадянського суспільства, а саме: майже одноосібне володіння владою, носієм якої вона стала у ході історичного процесу; нормотворча діяльність, що стала монопольною; розробка системи політичної діяльності щодо власного громадянського суспільства та інших держав або їх об’єднань, наприклад, Європейського Союзу;

мілітаристська діяльність, що полягає у створенні, накопиченні та використанні армії, силових структур для систематичного застосування насилля з метою утримання соціального розвитку у визначених нею же параметрах. Завдяки винаходу і введенню в життя юридичного права держава потіснила так зване природне право, що історично належить громадянському суспільству. Вона заснувала й використовує так звану нормативно-правову регуляцію соціального процесу, на основі якої формується другий рівень системи саморегуляції — нормативний, підґрунтям якого є правові норми, що юридично оформлюють норми в заборони і закріплюються письмово. Механізмом їх передачі виступає законослухняність.

Держава відображає насамперед політичні відносини і в своїй основі має складені історичні форми архетипного рівня в економічно-соціальних відносинах, поєднані з її власними різновидами, а саме: історичні форми правового типу на основі відношення до форм правління в державі та основних інститутів політичної влади (монархія, республіка); на основі державного устрою (унітарні, федеративні, штати, конфедерації); на основі політичних режимів (парламентський, авторитарний, військово-диктаторський та ін.).

Подальший аналіз впливу держави на формування громадянського суспільства автор прослідковує у відповідності до чотирьох основних сфер соціального життя людей, а саме: до економічної, соціальної, політичної та ідеологічної. Критерієм тут є структура соціального організму країни. Для закріплення свого власного впливу централізована держава з особливою старанністю вибудовує, як відомо, систему вертикальних зв'язків, що домінують над горизонтальними і підкоряють їх собі. Створюється ефективна система передачі “владного сигналу” з напряму центру, поза владними посередниками на місцях (система “наказів із центру”).

Однак громадянське суспільство, що розбудувало свою систему горизонтальних зв'язків, не простий об'єкт у житті держави. Воно забезпечує соціальний контроль за діяльністю держави, оскільки народ є носієм влади. Повсякденними інструментами його спостереження за діяльністю державної влади є засоби масової інформації та громадська думка. Ці два органи утворюють так звану четверту владу, на яку покладена функція зворотного зв'язку в механізмі саморегуляції соціального організму країни. Більше того, державна влада шляхом інтеграції з владою громадянського суспільства утворюють у соціальному організмі країни так званий саморегуляційний контур, завдяки якому влада починає функціонувати по колу і тепер уже неважливо, яка саме ланка цього інституту буде приведена в дію: протиріччя має бути знятим витратами енергії та ресурсів відповідно до його масштабів та потужності. Постає питання про формування відповідної політичної культури населення і навичок управлінської діяльності.

У підрозділі 2.4. **“Діалектика організації і самоорганізації у формуванні громадянського суспільства в Україні”** автор перевіряє ефективність розробленої концепції влади як незалежного інституту на матеріалі української політичної реальності. Виявляється, що Україна ще не пройшла етап розвитку форм архетипного рівня і що для неї набути нормативну форму саморегуляції є проблемою.

Інститут влади з великими труднощами пробиває собі дорогу у глибинах українського ментальності. Державна влада України поволі розбудовує нормативний рівень управління громадянським суспільством. Якщо ж стан морфологічної незрілості системи саморегуляції помножити на грубі помилки державних урядовців і корупцію у системі державної влади, то стає зрозуміло, що Україна ще тільки стає на шлях використання організаційного потенціалу інституту влади. Головним гальмом розбудови громадянського суспільства на шляху до плідного співробітництва з державами – членами Ради Європи є, на думку автора, застарілі стереотипи мислення депутатів, корпусу державних службовців, керівників галузей, державних підприємств та приватних фірм, нарешті, пересічних громадян країни. Україна ще тільки підходить до формування інформаційно-знакового рівня використання потенціалу соціального інституту влади. Тож, після “помаранчевої” революції, що відкрила шлях до більш глибокої демократизації українського суспільства, має встановитись, на думку автора, інший характер взаємин між громадянським суспільством і державою. Це означає, що для України настав час корінного перерозподілу владних повноважень на користь громадянського суспільства з метою активізації розбудови родового процесу за рахунок цілерациональної поведінки держави.

У **“Висновках”** автор наводить основні результати дослідження.

У дисертації проведений політологічний аналіз влади, яким доведено, що влада дійсно є соціальним інститутом, оскільки явище має усі необхідні ознаки інституалізації, а саме: у соціальному організмі країни цілком природнім шляхом визріла потреба в наявності спільних організованих дій у наведенні порядку у взаємовідносинах; формування загальних цілей діяльності; поява соціальних норм і правил у ході стихійної соціальної взаємодії у чотирьох основних сферах суспільства: економічній, соціальній, політичній та ідеологічній; поява процедур, що пов’язані з нормами і правилами прийняття рішень; інституалізація норм і правил, процедур, тобто їх прийняття та використання; встановлення системи санкцій для підтримки норм і правил, диференційованість їх використання у окремих випадках; створення системи статусів і ролей, що охоплюють усіх без винятку членів соціального процесу. Цього переліку характеристик цілком достатньо, щоб визнати існування інституту влади як самостійного і незалежного, що у соціальному житті обслуговує специфічний вид діяльності людей.

Проаналізовано функціонування влади у просторі громадянського суспільства, в якому вона є чинником у процесі родового життя людей. Розкрито багатоманіття її прояву і встановлені основні її характеристики. Багатство наявного літературного матеріалу сприяло ґрунтовному аналізу державної влади, що має політичний характер, і по відношенню до влади громадянського суспільства виконує авангардну функцію, тобто визначає головні параметри останньої.

У ході праціологічного аналізу доведено, що влада держави і влада громадянського суспільства, як різновиди одного й того ж матеріалу у структурі соціального організму країни, вступають у взаємодію, відповідно перебуваючи у формі організації і самоорганізації.

**Основні теоретичні положення і висновки
представлені в публікаціях автора:**

1. Бойчук М.А. Аналіз суперечностей у розвитку владних відносин на початку ХХІ століття // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. – Випуск 40. – С.170-178.
2. Бойчук М.А. Недержавна влада як атрактор самоорганізації громадянського суспільства // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Випуск 52. – С.120-131.
3. Бойчук М.А. Формування громадянського суспільства в контексті саморозгортання соціального організму країни // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Випуск 53. – С.156-165.
4. Бойчук М.А. Державна влада як фактор становлення громадянського суспільства у структурі соціального організму країни: теоретичний аспект // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Випуск 54. – С.115-121.
5. Бойчук М.А. Стан та суперечності розвитку інституту влади в Україні напередодні виборів 26 березня 2006 року // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй: Зб. наук. пр. – К.: ТОВ УВПК “ЕксОб”, 2006. – Т.2. – С.449-461.
6. Бойчук М.А. Дещо про суперечності у розвитку владних відносин на початку ХХІ століття // Вісник Житомирського державного технічного університету. Філософські науки. – 2006. – № 1. – С.24-34.
7. Бойчук М.А. Місцеве самоврядування розбудови громадянського суспільства // Память століть. – 2007. – №1 (64). – С.129-144.
8. Бойчук М.А. Формування громадянського суспільства в процесі трансформації постсоціалістичних політичних систем // Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції „Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі” // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Спеціальний випуск. – С.148-151.

АНОТАЦІЯ

Бойчук М.А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія і історія політичної науки. Національний педагогічний університет імені

М.П.Драгоманова, Київ, 2007.

Дисертація присвячена філософсько-політологічному аналізу влади з метою обґрунтування її як самодостатнього соціального інституту, до якого рівною мірою мають відношення як держава, так і громадянське суспільство. У роботі подаються генезис, природа, сутність, зміст, форми, види та різновиди влади. При цьому у горизонті громадянського суспільства влада розглядається як чинник самоорганізації родового життя людини, а у вимірі держави – як інструмент організації соціальних процесів. У ході дослідження діалектики самоорганізаційних і організаційних впливів на формування громадянського суспільства доведено, що влада є параметром управління у самовідтворенні соціального організму України. На прикладі аналізу сучасної політичної реальності доведено, що влада впливає на трансформацію українського суспільства завдяки наявності розвинутого архетипного рівня системи саморегуляції у структурі соціального організму України, оскільки його нормативний рівень ще тільки формується. Одночасно поставлено питання про вивчення специфіки існування влади на мегарівні, завдяки якому відбувається інформаційно-знакова регуляція соціальних процесів.

Ключові слова: влада, форми та види влади, громадянське суспільство, держава, система саморегуляції, самоорганізація, організація, соціальний організм країни.

АННОТАЦІЯ

Бойчук Н.А. Власть и гражданское общество: механизмы взаимодействия. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата политических наук по специальности 23.00.01 – теория и история политических наук. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2007.

Диссертация посвящена философско-политологическому анализу власти как самодостаточного института в структуре социального организма страны. В работе обосновывается процесс формирования гражданского общества как философско-политологическая проблема, которая на протяжении многих веков волнует философов, политологов и социологов. Всесторонне обоснованная центральная категория структурирует материал и обуславливает движение теоретической мысли по предмету исследования. Диссертант обосновывает термин “формирование гражданского общества”, учитывает природные и социальные влияния в ходе его саморазвертывания. Проблемность предмета анализа выявляется уже на уровне оценки функционирования гражданского общества, достигает глубины на уровне сущности, содержания, форм, морфогенетического и функционального определения власти и ее связи с государством, и актуализируется влиянием государственной власти на становление демократического пути развития страны. На обширном

литературном материале отечественного и зарубежного происхождения вскрывается противоречивость в понимании власти как фактора общественного развития.

Необходимую и достаточную глубину исследование получает в ходе обоснования природы власти, гражданского общества и государства. Онтологический анализ обосновывает смысловую характеристику явления власти. Сущность явления раскрывается как отношения властвования и подчинения, а содержание - как коммуникативный процесс, в котором власть выполняет роль катализатора социальных процессов, а также обосновывается ее деятельностная форма, обстоятельно характеризуются ее атрибутивные качества: воля субъекта власти; цель власти; покоряющая сила; социальная ответственность. Автор обосновывает институциональный характер власти и ее независимое существование, как в горизонте гражданского общества, так и в вертикали государственной власти.

В работе автор исследует специфику функционирования власти в структуре гражданского общества, где ее негосударственная форма выступает в роли фактора самоорганизации родовой жизни человека, которая раскрывается в четыре этапа. Автор показывает специфический характер функционирования власти в качестве политического инструмента в структуре государственных органов. Проводится различие между формами функционирования власти в качестве синергетического инструмента – параметра управления саморазвертыванием родовой жизни человека и инструментом управления со стороны государства социальной жизнью людей.

На завершающем этапе исследования автор проверяет эффективность разработанной им концепции социального института власти на материале Украины. На основе эвристических возможностей системы саморегуляции социального организма страны автор показывает, что гражданское общество в Украине сегодня формируется в основном за счет архитектурного уровня саморегуляции, поскольку ее нормативный уровень еще только формализуется. Кроме того, исследование показало, что изучение структуры института власти остается еще в определенной степени незавершенным, поскольку вне поля зрения исследователей остается так называемый информационно-знаковый тип саморегуляции социальных процессов.

Ключевые слова: власть, формы и виды власти, гражданское общество, государство, система саморегуляции, самоорганизация, организация, социальный организм страны.

ANNOTATION

Boychuk M. A. Power and commons: cooperation of the mechanizmes – Manuscript.

Thesis for achieving the scientific grade of candidate of political sciences in the specialization 23.00.01– theory and history of political study. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, 2007.

Thesis is devoted to philosophical and political analyze of power with purpose of grounding it as

self-motivated social institute, to which relate both the state and civic society. The work faces genesis, nature, essence, content, types and arts of power. Hereby, in the context of civic society the power is considered as attractor of men's family life self-organization, and in framework of society – as an instrument of social processes organization. There was proved in course of research of dialectics of organizational and self-organizational influences on civic society creation that power is really the managing parameter for self-reproduction of the social organism of Ukraine. Referring to modern political reality analyze, there was proved that power is influencing the Ukrainian society transformation due to availability of ancient level of self-regulation in the structure of Ukrainian social organism, because its normative level is being just creating. Simultaneously, there was put the question about studying the particularity of power existing on the mega-level, where the information and sign regulation of social processes takes place, and that mega-level is perceived only over the men's conscience.

Key words: power, kinds and forms of power, civic society, power, self-regulation system, self-organization, organization, social organism of country.